

§ 251

Svar på motion om riktlinje för att värna Uppsalas jordbruksmark från Jonas Petersson (C)

KSN-2022-00674

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

1. **att** besvara motionen med föredragningen i ärendet.

Sammanfattning

Jonas Petersson (C) föreslår i en motion väckt 28 februari 2022 att Uppsala kommun tar fram en riktlinje för värnande av jordbruksmark i enlighet med motionens intention, som kan utgöra underlag för kommunens översiktsplanering och beaktas i kommunens detaljplanering.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 10 oktober 2023
- Bilaga 1, Motion om riktlinje för att värna Uppsalas jordbruksmark från Jonas Petersson (C)

Yrkanden

Ehsan Nasari (C) och Therez Almerfors (M) yrkar bifall till motionen.

Stefan Hanna (UP) yrkar bifall till föreliggande förslag

Beslutsgång

Ordföranden ställer föreliggande förslag att besvara motionen mot Ehsan Nasari (C) med fleras yrkande att bifalla motionen och finner att arbetsutskottet bifaller föreliggande förslag att besvara motionen.

Kommunstyrelsens arbetsutskott
Protokollsutdrag

Datum:
2023-11-13

Reservationer

Ehsan Nasari (C) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande med följande motivering:

I motionssvaret svaret framgår att det inte anses nödvändigt med en särskild riktlinje utöver den befintliga översiktsplanen. Denna ståndpunkt kan ifrågasättas givet att Uppsala kommun har exploaterat mer jordbruksmark än andra kommuner. En särskild riktlinje skulle kunna ge mer specifika riktlinjer och skyddsmekanismer, vilket översiktsplanen inte gör, något som utvecklingen de senaste tio åren är ett bevis på. Behovet av starkare och mer specifika åtgärder för att skydda jordbruksmarken i Uppsala är akut. Betydelsen av jordbruksmarken för lokal livsmedelsförsörjning, biologisk mångfald, och klimatarbete kan inte nog understrykas, dessa aspekter behöver ges större vikt i kommunens planering och beslutsfattande.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Stadsbyggnadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2023-10-10

Diarienummer:
KSN-2022-00674

Handläggare:
Göran Carlén

Svar på motion om riktlinje för att värna Uppsalas jordbruksmark från Jonas Petersson (C)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** besvara motionen med föredragningen i ärendet.

Ärendet

Jonas Petersson (C) föreslår i en motion väckt 28 februari 2022 att Uppsala kommun tar fram en riktlinje för värnande av jordbruksmark i enlighet med motionens intention, som kan utgöra underlag för kommunens översiktsplanering och beaktas i kommunens detaljplanering.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsbyggnadsförvaltningen och kommunledningskontoret.

Föredragning

Motionären lyfter fram att det i Uppsala kommun exploaterats mer jordbruksmark än i någon annan kommun under perioden 2016–2020, enligt en rapport från Jordbruksverket. I motionen understryks att jordbruksmark är en ändlig och oersättlig resurs som blir allt viktigare i ett såväl globalt som lokalt försörjningsperspektiv.

Uppsala kommun bör därför, enligt motionen, värdera jordbruksmarken högre än nu i avvägning mellan exploatering och bevarande och räkna in såväl det långsiktiga produktionsvärdet som dess natur- och kulturvärden, rekreativvärden och andra ekosystemtjänster.

Motionären föreslår att en riktlinje för värnande av jordbruksmark tas fram som kan utgöra ett underlag för översiktsplaneringen och att beaktas i detaljplaneläggning. En riktlinje är ett eget styrdokument, i kommunens styrningssystem.

Riktlinjer finns också som en del i översiktsplanen. Översiktsplanen innehåller kommunens syn på hur skilda mark- och vattenområden ska användas och ger stöd för avvägning mellan skilda intressen. Det är i översiktsplanen den här typen av ställningstaganden kring mark hör hemma.

I gällande översiktsplan från 2016 finns riktlinjer för avvägning mellan exploateringsintresset och bevarandeintresset avseende jordbruksmark. Där finns även markerat ett antal områden där en del av jordbruksmarken är motiverat att ta i anspråk för andra väsentliga samhällsintressen.

Sedan översiktsplanen antogs har, förutom det globala försörjningsperspektivet och andra ekosystemtjänster, även krisberedskaps- och totalförsvarsperspektiven lyfts fram som allt viktigare i spåren av pandemin och ökade spänningar i Europa och världen. I pågående revidering av kommunens översiktsplan finns därför frågan om skärpning av spelregler för exploatering av jordbruksmark med, i enlighet med kommunstyrelsens direktiv.

Stadsbyggnadsförvaltningen arbetar för närvarande med detta och har tagit fram en jordbruksmarksutredning som berör såväl produktionsvärden som övriga värden och som efterfrågas i motionen. Denna utredning kan användas som fördjupat underlag för bedömning av jordbruksmarkens värde i samband med skilda exploateringsinitiativ.

Praxis har sedan 2016 skärpts i myndigheters bevakning av frågan och domstolsutslag. Länsstyrelsen har tagit fram en vägledning där rättspraxis bevakas. Innebörden är att det klart och tydligt måste klargöras att en tänkt exploatering ska utgöra väsentligt samhällsintresse (enligt lagstiftning och förarbeten) och att alternativa lokaliseringar inte kan anses tillfredsställande ur samhällsbyggnadssynpunkt.

Med ledning av befintliga riktlinjer och ställningstaganden i översiktsplanen, ny rättspraxis och den framtagna utredningen kommer exploatering av jordbruksmark att behöva föregås av betydligt mer grannliga överväganden än tidigare. Någon särskild riktlinje utöver översiktsplanens bedöms inte behövas.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till beslut innebär inga ekonomiska konsekvenser.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 10 oktober 2023
- Bilaga 1, Motion om riktlinje för att värna Uppsalas jordbruksmark från Jonas Petersson (C)

Stadsbyggnadsförvaltningen

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Christian Blomberg
Stadsbyggnadsdirektör

Motion om riktlinje för att värna Uppsalas jordbruksmark

I september 2021 publicerade Jordbruksverket rapporten *Exploatering av jordbruksmark 2016-2020*. Rapporten är en del i myndighetens arbete med att bevaka och främja en hållbar utveckling. I rapporten pekas Uppsala ut som Sveriges klart sämsta kommun när det kommer till att värna jordbruksmark. Centerpartiet ser med oro på denna utveckling och vill att Uppsala kommun inleder ett systematiskt arbete för att värna kommunens jordbruksmark.

Jordbruksmark är en ändlig och oersättlig resurs som är viktig ur många perspektiv. Mänsklighetens livsmedelsproduktion är beroende av att det finns brukningsbar jordbruksmark att tillgå. Ur detta perspektiv blir det allt viktigare att slå vakt om den jordbruksmark som finns kvar i takt med att befolkningen växer och mängden jordbruksmark minskar. Att vi har brukningsbar jordbruksmark i vårt närområde är också viktigt ur kris- och beredskapsperspektivet. I händelse av en större samhällsstörning som försvårar leveranser till vår kommun är det viktigt att vi har en viss självförsörjning av livsmedel. Mark som brukas binder dessutom kol ur atmosfären, vilket gör den till en viktig tillgång i kampen mot klimatförändringar. Sist men inte minst så är jordbruksmark – och då i synnerhet betesmark – viktig för den biologiska mångfalden. En lång rad djur och växer är beroende av mark som brukas eller betas för sin överlevnad.

Således är det mycket angeläget att Sveriges kommuner – som genom planmonopolet har långtgående beslutanderätt över hur mark- och vatten ska användas – värnar jordbruksmarken. Detta gäller i synnerhet de kommuner som förfogar över särskilt bördig jordbruksmark. Uppsalaslätten hör tillsammans med större delen av Skåne och delar av Östgötaslätten till landets bördigaste områden, så det är viktigt att Uppsala agerar för att minimera exploateringen på jordbruksmark och begränsa permanenta förluster av jordbruksmark.

Sverige förlorade enligt Jordbruksverket cirka 30 000 hektar jordbruksmark 2016-2020. Exploatering svarade förvisso bara för runt 10 procent av denna förlust, men exploatering av jordbruksmark är ändå särskilt viktig att begränsa eftersom exploaterad jordbruksmark aldrig kan återställas. Merparten av den jordbruksmark som förlorats i Sverige de senaste åren har förlorats som en konsekvens av att den inte brukats och därför vuxit igen. Denna mark kan emellertid återställas med förhållandevis små åtgärder.

Av Sveriges 290 kommuner exploaterade Uppsala kommun överlägset mest jordbruksmark under perioden 2016-2020, hela 117 hektar. Det är 35 procent mer än vad som exploaterades i andrakommunen Linköping som exploaterade 86 hektar, och ungefär lika mycket som exploaterades i de 126 svenska kommuner som exploaterade minst jordbruksmark under samma period.

Dessvärre finns inte mycket som pekar på en annan utveckling i Uppsala framöver. Uppsala kommun planerar att exploatera mer än 100 hektar jordbruksmark för primärt bostadsbyggande inom ramen för utbyggnaden av de sydöstra stadsdelarna. Kommunen har också planer på att exploatera cirka 70 hektar jordbruksmark för att etablera ett nytt industriområde i Librobäck. Och mellan Uppsala och Bälinge överväger kommunen seriöst att inte bara exploatera utan också expropriera jordbruksmark för att anlägga en rekreationscykelväg.

Uppsala kommun bör inte säga kategoriskt nej till att exploatera jordbruksmark, men värdet och nyttan av att exploatera jordbruksmark måste i varje enskilt fall vägas mot värdet och nyttan av att fortsätta bruka jordbruksmarken. Det krävs en avvägning och en balansgång där det ibland är rimligt att kommunen landar i att jordbruksmark ska exploateras, men där det ibland också är rimligt att kommunen landar i att jordbruksmark inte ska exploateras. I dagsläget värderar Uppsala kommun dessvärre inte jordbruksmarken tillräckligt högt vilket medför otillfredsställande avvägningar som alltför ofta landar i att jordbruksmark ska exploateras.

Vid värdering av jordbruksmark i kommunens fysiska planering är det viktigt att kommunen beaktar att markens produktionsvärde – det vill säga värdet i form av primärt livsmedel som kan produceras på marken - är mycket bestående. Bra jordbruksmark som förvaltas väl och brukas långsiktigt kan förbli produktiv i tusentals år framöver. Det ekonomiska värdet av att exploatera marken kan förvisso vara stort, men det är jämförelsevis kortsiktigt. Kommunen måste också beakta och värdera markens naturvärden, kulturvärden, rekreationsvärden och värden i form av ekosystemtjänster. Det kan till exempel handla om att värdera biotoper och miljöer som främjar biologisk mångfald, människors möjlighet att röra sig i öppna landskap och den brukade markens förmåga att binda kol och absorbera nederbörd.

Mot bakgrund av ovanstående yrkar Centerpartiet

att Uppsala kommun tar fram en riktlinje för värnande av jordbruksmark i enlighet med motionens intention, som kan utgöra underlag för kommunens översiktsplanering och beaktas i kommunens detaljplanering.

Jonas Petersson (C)